نقش محبت در خانواده در جلوگیری از بی حجابی در جامعه از نظر آیات و روایات

مریم محیسنی پور[1]

چکیده

نوشتار حاضر به نقش محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی در اسلام پرداخته است. چون انسان موجودی است که فطرتا بر پایه محبت و مهرورزی آفریده شده است. بر پایه نیازهای غریزی کانون گرم خانواده با پیوند مقدس ازدواج یا استحکام رابطه متقابل والدین و فرزندان شکل می گیرد. خانواده ای که در مسیر ترقی و کمال به اعضای خود انرژی می بخشد. این خانواده بستر تأمین نیازهای گوناگون از جمله نیازهای عاطفی است. در میان روابط بین والدین و فرزندان، این رابطه عاطفی است که طرفین را به هم گره زد است. اسلام با ویژگی های همه جانبه ی خود، این حوزه را که یکی از مهم ترین ابعاد وجود آدمی را مورد توجه قرار داده با ارائه راه کارهای ایجاد محبت و چگونگی ابراز وتامین آن، آرامش و رضایتمندی همه جانبه خانواده های مسلمان از جمله حجاب وپوشش وحیای خود و فرزندان را به نحو احسن تامین کرده است.

کلیدواژه: اسلام، رابطه عاطفی، خانواده، فرزندان. حجاب.

---

[1] طلبه سطح دو حوزه علمیه خواهران کوثر

مقدمه

محبت نیاز اساسی و طبیعی انسان است .یکی از عللی که آدمی را از تنهایی گریزان و در جمع سرخوش می سازد، این است که در تنهایی محبت جایی ندارد و تمایلات آدمی در آن برآورده و ارضا نمی شود./ بررسی های متعدد ثابت کرده است که محبت مهمترین عامل سلامت روح و عدم آن موجب ناهنجاری های روانی است. کمبود محبت مشکلاتی را پدید می آورد که نه تنها برای انسان زیان بخش است بلکه زمینه را برای آشفتگی های اجتماعی مانند بی حجابی فراهم می کند.

حجاب اسلامی یک تفسیر خاص برآمده از قرآن و فقه اسلامی وشکل یافته در فرهنگ اسلامی که ناظر به پوشش شرعی در مقابل نامحرم، به ویژه برای زنان است. حجاب گاه برگرفته از احکام شرع و گاه مربوط به قراردادهای اجتماعی و شرایط موقعیتی فرد است.

خانواده گروهی است متشکل از افرادی که از طریق نسب یا سبب و رضاع با یکدیگر به عنوان شوهر، زن، فرزندان، مادر، پدر، برادر و خواهر در ارتباط متقابلند و فرهنگ مشترکی پدید آورد و در واحد خاصی به نام خانواده زندگی می کنند که کوچکترین نوع یک اجتماع را تشکیل می دهند و کانون پرورش محبت و مهرورزی در بشر می باشد،زیرا دانه ی مهرورزی در این جامعه کوچک کاشته می شود. انسان نیازمند محبت است. با محبت زندگی سرد و افسرده او گرم می شود، دوستی و مهربانی و صلح و صفا و آرامش، مطلوب همه ی انسان هاست. خانواده، کانون گرم محبت است.

در این زمینه کتاب هایی نوشته شده از جمله: کتاب مهارت‌های ایجاد محبت در خانواده، اثری کاربردی است که با استفاده از آموزه‌های دینی و تکنیک‌های روان‌شناسی توسط حجت الاسلام احد امیدی، کارشناس دین و روان‌شناسی به رشته تحریر در آمده است. همچنین نتایج مشاوره چندین ساله «خانواده درمانی» که از عوامل محبت و بی‌محبتی همسران دیده شده در اینجا اشاره شده است.

کتاب راهکارهای اثربخش محبت در روابط درون خانواده از منظر آیات و روایات نوشته‌ی حسن ورمقانی به کلیات و مفاهیمی از قبیل تعریف محبت و اقسام و درجات آن، تعریف خانواده و تعریف روابط درون آن پرداخته و سپس به آثار محبت در روابط خانواده همچون آرامش، عزت‌نفس، احساس امنیت عاطفی و... اشاره کرده است.

کتاب" محبت را زندگی کنیم" عشق و محبت در خانواده به قلم مجتبی حیدری این کتاب به این سوال پاسخ می دهدکه : چطور دوباره زندگی مشترک را کانون محبت و عشق کنیم؟ بیایید عشق را تنفس کنیم بیایید محبت را زندگی کنیم!

باتوجه به نقش محبت در استحکام پیوند خانوادگی و حفظ عفت وحجاب در این مقاله سعی بر آن است تا نقش محبت در خانواده برای جلوگیری از بی حجابی در جامعه مستقلا مورد بررسی قرار بگیرد.

چرا که فرزندان وقتی احساس می کنند از طرف والدین مورد غفلت و بی توجهی قرار گرفته اند یکسری رفتارها و نشانه هایی از بد حجابی و بی حجابی را بروز می دهند که نشان دهنده احساس ناراحتی وعدم ارضای نیاز محبت در خانواده آنها است. این مقاله با استفاده از کتابهای اسلامی وبه شیوه تحلیلی وروش توضیحی نوشته شده است.

مفهوم شناسی

در هر نوشتاری لازم است برای رفع ابهام از برخی واژگان اصلی و محوری، آنها را مورد تعریفی لغوی و اصطلاحی قرار داد. در نوشتار حاضر نیز بر این اساس ما جهت رفع ابهام، به تعریف واژگان اصلی می پردازیم که عبارتند از: خانواده و حجاب.

خانواده

خانواده در لغت: خاندان، اهل، اهل بیت .

خانواده در اصطلاح: خانواده نهادی است که بر پایه ازدواج مرد و زن شکل گرفته است و با تولید مثل توسعه یافته این نهاد بر اساس سازندگی شخصیت انسان و مهمترین عامل تکامل جامعه بشری است و از این رو اسلام که برنامه تکامل انسان است برای تاسیس وتحکیم این نهاد سرنوشت وپیشگیری است فروپاشی آن رهنمودهای بسیار مهم ارائه کرده است[1].

حجاب

«حجاب» در لغت به معنی چیزی است که در میان دو شیء «حائل» می شود. در قرآن مجید نیز این کلمه همه جا به معنی «پرده» یا حائل به کار رفته است[2].

[1] محمد،محمدی ری شهری،تحکیم خانواده از نگاه قرآن وحدیث،قم،دارالحدیث،۱۳۸۷،صفحه ۱۱

[2] لسان العرب،ابن منظور،محمدبن مکرم،دار صادر،بیروت،۱۴۱۴ ه.ق،چاپ سوم.ج ۱.ص.۲۹۸،ماده ((حجب)).

از دلایل قرآنی و حدیثی فراوانی که بر اهمیت و توجه متقابل همسران به ارضای نیازهای عاطفی یکدیگر به ویژه نیاز به توجه ، احترام و محبت تاکید کرده اند، میتوان به این نتیجه رسید که اسلام نقش بسیار مهمی برای این عامل در تامین آرامش روانی همسران قائل است.

آنچه پیوند عاطفی و مقدّس میان زن و شوهر را تحکیم و تداوم می‌بخشد، اخلاق نیکو ،محبت و پایبندی به فضیلت‌های انسانی و پرهیز از رذیلت‌ها در همه عرصه‌های زندگی بویژه در محیط گرم و با صفای خانواده است.

خداوند در قرآن کریم فرموده است:

«وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکُمْ مِنْ أَنْفُسِکُمْ أَزْواجاً لِتَسْکُنُوا إِلَیْها وَ جَعَلَ بَیْنَکُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فی ذلِکَ لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یَتَفَکَّرُون»[1]

و از نشانه‌های او اینکه از [نوع] خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدانها آرام گیرید، و میانتان دوستی و رحمت نهاد. آری، در این [نعمت] برای مردمی که می‌اندیشند قطعاً نشانه‌هایی است.

ضرورت واهمیت محبت در خانواده:

سرمایه گذاری عاطفی یکی از کارکرد های اعضای خانواده بوده و به معنای ابراز علاقه و اهمیت دادن به فعالیت های اعضای خانواده است.

در خانواده های کارآمد و سالم بهترین شیوه سرمایه گذاری عاطفی (سرمایه گذاری همدلانه) است.

دراین سبک از سرمایه گذاری ،حمایت عاطفی درمیان اعضای خانواده صادقانه و به سهولت انجام میپذیرد و اعضا از عواطف مثبت یکدیگر بهره مند میشوند.

بر این سبک از سرمایه گذاری در آموزه های اسلام تاکید شده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بهترین زنان را زنان مهربان میداند:

إِنَّ خَیْرَ نِسَائِکُمُ اَلْوَلُودُ اَلْوَدُود[2].

همانا بهترین همسران شما،فرزندآورانِ مهربان اند.

ان حضرت یکی از حقوق مرد را ابراز کردن عشق و علاقه و دلسوز بودن همسر وی برای او معرفی میکند.

لِلرَّجُلِ عَلَی المَرأةِ أن تَلزَمَ بَیتَهُ ، وتَوَدَّدَهُ وتُحِبَّهُ وتُشفِقَهُ.[1]

---

[1] روم، ۲۱

[2] الکافی،ج۵،ص۳۲۴

حق مرد بر زن این است که زن در خانه اش بنشیند و به همسرش اظهار عشق و محبت کند و دلسوز او باشد.

این مطلب با سفارش های جبرئیل امین رنگ و بوی دیگری میگیرد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

أَخْبَرَنِی أَخِی جَبْرَئِیلُ وَ لَمْ یَزَلْ یُوصِینِی بِالنِّسَاءِ حَتَّی ظَنَنْتُ أَنْ لَا یَحِلَّ لِزَوْجِهَا أَنْ یَقُولَ لَهَا أُفٍّ یَا مُحَمَّدُ اتَّقُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی النِّسَاءِ فَإِنَّهُنَّ عَوَانٍ بَیْنَ أَیْدِیکُمْ اَخَذْتُمُوهُنَّ عَلَی أَمَانَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ مِنْ فُرُوجِهِنَّ بِکَلِمَةِ اللَّهِ وَ کِتَابِهِ مِنْ فَرِیضَةٍ وَ سُنَّةٍ وَ شَرِیعَةِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ص فَإِنَّ لَهُنَّ عَلَیْکُمْ حَقّاً وَاجِباً لِمَا اسْتَحْلَلْتُمْ مِنْ أَجْسَامِهِنَّ وَ بِمَا وَاصَلْتُمْ مِنْ أَبْدَانِهِنَّ وَ یَحْمِلْنَ أَوْلَادَکُمْ فِی أَحْشَائِهِنَّ حَتَّی أَخَذَهُنَّ الطَّلْقُ مِنْ ذَلِکَ فَأَشْفِقُوا عَلَیْهِنَّ وَ طَیِّبُوا قُلُوبَهُنَّ حَتَّی یَقِفْنَ مَعَکُمْ وَ لَا تَکْرَهُوا النِّسَاءَ وَ لَا تَسْخَطُوا بِهِنَّ وَ لَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَیْتُمُوهُنَّ شَیْئاً إِلَّا بِرِضَاهُنَّ وَ إِذْنِهِنَّ الْخَبَرَ[۲].

بردارم جبرئیل که پیوسته مرا درباره زنان سفارش میکرد چندان که گمان بردم شوهر حق ندارد حتی به زن ((اف)) بگوید-

به من خبر داد که: ای محمد! از خداوند عزّوجلّ بترسید و با زنان مهربان باشید؛ زیرا آنان نزد شما اسیرند.

آنان را از خداوند عزّوجلّ به امانت گرفته اید و به فرمان خدا و کتاب او ،به منزله یک وظیفه و سنت و شریعت محمد بن عبدالله، برخورد حلال کرده اید.

پس، بدان سبب که جسم آنان را حلال خود ساخته اید، و با بدن هایشان تماس برقرار میسازید، و فرزندان شمارا در شکم خود حمل میکنند، چندان که درد زایمان انان را فرا میگیرد《ایشان را بر شما حقی است 》، پس با آنان مهربان باشید و دلهایشان را خوش سازید تا با شما بمانند. زنان را ناخوش مدارید و ناراحتشان نگردانید و از آنچه به ایشان داده اید، جز با رضایت و اجازه آنان، چیزی برندارید.

در روایت دیگری آن حضرت می فرماید:

إذا نَظَرَ العَبدُ إلی وَجهِ زَوجِهِ ونَظَرَت إلَیهِ ، نَظَرَ اللّهُ إلَیهِما نَظَرَ رَحمَةٍ ، فَإذا أخَذَ بِکَفِّها وأخَذَت بِکَفِّهِ ، تَساقَطَت ذُنوبُهُما مِن خِلالِ أصابِعِهِما.[۳]

---

[۱] مستدرک الوسایل،ج۴،ص۲۴۴،ح۱۶۶۰۴.

[۲] مستدرک الوسایل،ج۱۴،ص ۲۵۲،ح ۱۶۶۲۷

[۳] کنزالعمال،ج۱۶،ص۲۷۶،ح۴۴۴۳۷.

۷- مرحلهٔ ترس و خشونت: یکی از مهمترین عوامل تصادم ها و کشمکش های سخت و حوادث خطرناک و ناگوار توسل به خشونت است. با این عمل زمام اختیار و کنترل اعصاب از انسان سلب می‌شود. و چه بسا هر خطایی حتی کلمات کفر آمیزی از او سر می زند. اما با رفق و مدارا و ترک خشونت می توان از وقوع نزاع و درگیری پیشگیری کرد.

نقش محبت درخانواده درجلوگیری از بی حجابی درجامعه از نظر آیات وروایات:

۱. صفای زندگی به حاکمیت عشق و علاقه بر محیط زندگی

اولین عامل محبت درخانواده درجلوگیری از بی حجابی درجامعه از نظر آیات وروایات محبت درخانواده

صفای زندگی به حاکمیت عشق و علاقه بر محیط زندگی ومعاشرت است واگر دوستی وعلاقه نباشدزندگی جهنمی است، سوزان ومحیطی است سرد وبی روح می شود،معاشرت است. کلمه "دوستت دارم" شعله محبت رافروزان می‌کند وبه زندگی‌ها روح ونشاط می بخشد، ابراز علاقه در محیط خانواده می‌شود میان دوهمسر یامیان پدر ومادر نسبت به فرزندانشان خودرا به بهشت تبدیل می‌کند.

چه دوزخ های سوزانی که معلول کمبود محبت وعلاقه فرزندان از جانب والدین وحسرت شنیدن عزیزم، دلبرم، تورا دوست دارم و.... سالها بردل کودکان می‌ماند وگفتار عقده کمبود محبت می شود.

در روایتی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود :

"قول الرجل للمراه انی احبک، لایذهب من قبلا ابدا[۱]:اینکه مردبه همسر خود بگوید تورا دوست دارم، هرگز از دل همسر بیرون نمی رود.

شگفتا که یک جمله کوتاه وساده ولی یک دنیا تاثیر وعشق آفرینی وچقدر بخیل اند، آنان که از گفتن چنین واژه های محبت آدری نسبت به همسر وفرزندان ودوستان، بستگان خویش مضایقه دارند واز عواقب وپیام های نیکو وآثار سازنده آن غافل اند

ابراز دوستی و محبت تنها به گفتن ولفظ نیست، گاهی احترام کردن، نوازش کردن، هدیه وسوغات خریدن و این گونه حرکات ناشی عشق ودوستی است.

بنابراین اولین عامل محبت درخانواده درجلوگیری از بی حجابی درجامعه از نظر آیات وروایات محبت درخانواده صفای زندگی به حاکمیت عشق و علاقه بر محیط زندگی و معاشرت است.

---

[۱] محمد باقرمجلسی، بحارالانوار، ج۷۱، ص۱۸۱، ۱۸۲.

۲.تشکیل خانواده بر اساس میل فطری و دستور الهی

دومین مورد نقش محبت درخانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات وروایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، تشکیل خانواده بر اساس میل فطری و دستور الهی است.

خانواده دراثر گرایش فطری زن ومردنسبت به هم که با پیمان مقدس ازدواج شکل عملی به خود می‌گیرد، وموجب محبت در خانواه تشکیل می شود. خانواده نهادی است که مورد توجه خاص پروردگارعالمیان قرار دارد. قران کریم دربسیاری از آیات صریحا وبه روشنی برضرورت تشکیل خانواده تاکید نموده است.

خداوند مسئله ازدواج زن ومرد ااز معجزات واز آیات ونشانه های وجود پروردگار یکتا می داند. یعنی اگر هیچ معجزه ای در اثبات وجود خداوند نباشد وفقط همین مسئله زوجیت ومیل زن ومرد به هم که در فطرت آنها نهادینه شده باشد. همین خود دلیل واضح واشکاری بوجود خالقی حکیم وتواناست.

خداوند عزوجل می فرماید :

"وَمِن آیاتهِ أنْ خَلَقَ لَکُم مِن أنفُسَکُم أزواجاً، لِتَسکُنوا الیها وَجَعَل بینَکُم مَوَدَهً وَرحمَه".

از آیات ونشانه های وجود خداوند است، که از جنس خودتان همسرانی برای شما خلق کرد، تاباوجود آنها آرامش بیابید. بین شما زن وشوهر مودت ورحمت ومهربانی قرارداد حقیقتاً دراین مسئله نشانه های برای افراد متفکر واندیشمند است.[۱]

بنابراین دومین مورد از نقش محبت درخانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات وروایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، تشکیل خانواده بر اساس میل فطری و دستور الهی است.

۳. برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن اعضای خانواده

سومین مورد از نقش محبت درخانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات وروایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن اعضای خانواده به ویژه فرزندان است.

در خانواده ای که والدین توجهی به مسائل دینی و مذهبی نداشته باشند، زمینه وقوع بسیاری از ناهنجاری های اخلاقی و رفتاری شکل می گیرد.

از آن جایی که رعایت نکات اخلاقی واعتقاد خود سبب می‌شود، انسان در چارچوب هنجارهای اجتماعی حاکم بر جامعه قدم بردارد. دراین راستا فرزندان با آگاهی بیشتر درکنترول صحیح

---

[۱] تاثیر حجاب برسلامت روانی وامنیت ج۲۸، ص۱۳۰

خواسته های خود قدم بر می‌دارد که این خود از عوامل سلامت خانواده ونهایت جامعه ای است، که درآن زندگی می کنیم.

جامعه ای که آینده آن به دست همین فرزندان ساخته خواهد شد. برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن خانواده در خصوص این امرلازم و حیاتی است.

خداوند می فرماید :

وَلاَیضربنَ بِارجلهِنْ لِیَعلَم، ما یخضینَ مِن زینَتِهِن[1]. (وآن طورپای به زمین نزنند، که خلخال وزیور پنهان پاهایشان معلوم شود).

بنابراین سومین عامل مورد نقش محبت درخانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات وروایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن اعضای خانواده به ویژه فرزندان است.

۴. محبت و تایید پایدار ویکنواخت از سوی خانواده

چهارمین مورد از نقش محبت درخانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات وروایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، محبت و تایید پایدارویکنواخت از سوی خانواده است.کودک باید حس کند که پدرومادر واطرافیان را از صمیم قلب دوست دارند، واورابه عنوان یک شخص تایید می‌کند.

کودک می تواند نگرشی مثبت وپایدار نسبت به زندگی داشته باشد ،محبت و تایید پایدارویکنواختی از سوی خانواده دریافت کند.

به این ترتیب پدرومادر ودیگر اعضای خانواده باید مواظب باشند این نیاز فرزند را برآورده کند وبا بخشش محبت به فرزند امنیت روانی، نیازهای عاطفی را رفع کند.

اما گاهی اوقات محبت به فرزند دچار انحرافات اخلاقی می‌شود. روانشناس آلمانی بااشاره به اثرات کمبود محبت به فرزند بیان کرده، موج ضایعات مغزی وجسمی از اثرات منفی موانع محبت خانواده به فرزند است.

این نوع شناخت عشق و محبت تنها در پختگی عاطفی نقش دارد، بلکه ساختار مغزراهم مورد تاثیر قرار می دهد.

روایتی از امام صادق علیه السلام می فرماید : بَروا آباءَکُم یُبَرکُم أبناؤکم، وَ اعفوا عن نساء النِّاس، تَعفَ نساؤکُم[1]. برپدرومادرخودنیکی کنید، تافرزندانتان به شما نیکی کند ونسبت به زنان مردم پاکدامن باشید، تا زنانتان پاکدامن باشند.

---

[1] نور۳۱

بنابراین، چهارمین مورد از نقش محبت درخانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات وروایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، محبت و تایید پایدارویکنواخت از سوی خانواده است.

نتبجه گیری

اگر به نیاز فطری محبت ؛احترامو تحسین فرزندان وزنان در درون خانواده پاسخ مثبت و کامل در قالب حسن خلق، اعتماد و هدیه و ... پاسخ داده شود، باعث ایجاد اعتماد به نفس و رضایت از ظاهر و حجاب فرزندان و همسران خواهد شد.و نیاز به ارضای این نیاز در جامعه به شکل بی حجابی و خلا عاطفی و خشونت نخواهد بود.

معمولا این نیاز کمتر مورد توجه قرار میگیرد و توجه خانواده ها بیشتر بر تامین نیاز های اقتصادی خانواده هست ـچرا که مشکلات اقتصادی و اجتماعی سبب نگرانی در بین خانوادهها شده است. به همین دلیل معمولاً پدر و مادر خانواده که برای بهبود وضعیت اقتصادی تلاش مضاعف می‌کنند با چهره‌ای خسته، غمگین و افسرده در خانواده ظاهر می‌شوند و فرصتی برای ابراز محبت ندارند که کودکان و نوجوانان بتوانند محبت را از آنان بیاموزند. فرزندان کمتر چهره‌ی شاداب و متبسم آنان را دیده‌اند و کمتر سخنان پر مهر انان را شنیده‌اند.

بنابراین با تامین این نیاز از طرف والدین و همسران، احساس رضایتمندی در خانواده حتی با وجود مشکلات اقتصادی فراتر خواهد رفت. به دنبال محبت،اطاعت خواهد آمد و قوانین خانوادگی و اجتماعی براحتی و بدون تعصب اجرا خواهد شد.

---

[1] اصول کافی، ج۳، ص۱۸۲.[1]

فهرست منابع

(۱)قرآن،ترجمه فولادوند.

(۲)خطیب،سیدمهدی،مهارتهای زندگی،چاپ چهارم،۱۳۹۸،قم،دارالحدیث.

(۳)قاضی،فاطمه،حجاب دختران،چاپ۷،گلستان ادب.

(۴)بستان نجفی،حسین،خانواده در اسلام،قم،چاپ۹،زمستان۱۳۹۸،قم جعفری.

(۵)میثم قاسمی،حمیدرضا حق شناس،اخلاق فردی،چاپ سوم،نشر هاجر.۱۳۹۷

(۶)فاطمه منصوری مطلق،هنجارسازی حجاب برتر از دیدگاه مقام عظمای ولایت،نشر سازمان بسیج زنان کشور،چاپ ۱۳۹۲

(۷)میرباقری،سید محسن،به رنگ آسمان، (بایسته های خانواده از دیدگاه قرآن)،ناشر آهنگ قلم،چاپ ۱۳۸۹.

(۸)سادات،محمد علی،اخلاق اسلامی،سال نشر۱۳۹۳.